

В. О. Плоский, Г. В. Гетун, В. Д. Віроцький

АРХІТЕКТУРА БУДІВЕЛЬ ТА СПОРУД

Книга 3

ІСТОРІЯ АРХІТЕКТУРИ І БУДІВНИЦТВА

Підручник

Видання друге перероблене та доповнене

*Затверджено Міністерством освіти і науки України
як підручник для студентів вищих навчальних закладів*

**Під загальною редакцією
дійсного члена Академії будівництва України
доцента Г. В. Гетун**

Київ

=====**Видавництво Ліра -К**=====

2016

УДК 725
ББК 38.4
П 44

*Затверджено Міністерством освіти і науки України
як підручник для студентів вищих навчальних закладів,
які навчаються за напрямом підготовки «Будівництво»
(лист № 1/11-17200 МОН України від 27.11.2015 р.)*

Рецензенти:

В. Ф. Макухін – д-р архітектури, професор кафедри теорії, історії архітектури та синтезу мистецтв Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури

М. І. Яковлев – д-р техн. наук, професор, віце-президент Національної академії мистецтв України

В. В. Товбич – доктор. архітектури, завідувач кафедри інформаційних технологій в архітектурі Київського національного університету будівництва і архітектури

Н. Ф. Козак – канд. техн. наук, доцент кафедри архітектурних конструкцій Київського національного університету будівництва і архітектури

Плоский В. О., Гетун Г. В., Віроцький В. Д.

П 44 Архітектура будівель та споруд. Книга 3. Історія архітектури і будівництва: Підручник. – Видання друге, перероблене та доповнене. – К.: Видавництво Ліра -К, – 2016 р. – 816 с.

У підручнику викладена історія архітектури від часів її зародження до наших днів з урахуванням розвитку конструктивної основи зодчества і будівельних прийомів. Фактичний матеріал підручника базується на джерельній базі 12-томної «Всеобщей истории архитектуры» та доповнений розділами «Архітектура 1970...2015-х років» і «Архітектура України».

Підручник призначений для студентів вищих навчальних закладів III-IV рівня акредитації, які навчаються за напрямом підготовки 6.060101 «Будівництво».

УДК 725

ББК 38.4

ISBN 978-617-7320-32-5

© Плоский В.О., Гетун Г.В.,
Віроцький В.Д. 2016
© Видавництво Ліра -К, 2016

ЗМІСТ

Передмова	3
1. АРХІТЕКТУРА І БУДІВНИЦТВО НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ.....	7
1.1. Палеоліт (250000...11000 рр. до н. е.).....	7
1.2. Мезоліт (11000...6000 рр. до н. е.).....	11
1.3. Неоліт і енеоліт 6000...2000 рр. до н. е.).....	14
1.4. Бронзова доба (2000...1000 рр. до н. е.).....	18
1.5. Мегалітичні споруди	22
2. АРХІТЕКТУРА І БУДІВНИЦТВО СТАРОДАВНЬОГО ЄГИПТУ	27
2.1. Передумови і характер архітектурної діяльності	27
2.2. Архітектура додинастичного періоду (5000...3000 рр. до н. е.)	30
2.3. Архітектура Ранняго царства (3000...2778 рр. до н. е.)	33
2.4. Архітектура Стародавнього царства (2778...2220 рр. до н. е.)	35
2.5. Архітектура Середнього царства (2160...1580 рр. до н. е.)	44
2.6. Архітектура Нового царства (1580...1085 рр. до н. е.)	47
2.7. Архітектура греко-римського періоду (332 р. до н. е....640 р. н. е.)	56
2.8. Стильові особливості архітектури Стародавнього Єгипту	60
3. АРХІТЕКТУРА І БУДІВНИЦТВО БЛИЗЬКОГО СХОДУ	62
3.1. Передумови і характер архітектурної діяльності	62
3.2. Архітектура Межиріччя (4000...2000 рр. до н. е.)	64
3.3. Архітектура Ассирії (1300...605 рр. до н. е.)	69
3.4. Архітектура Нового Вавилону (626...539 рр. до н. е.)	73
3.5. Стильові особливості архітектури Близького Сходу	78
4. АРХІТЕКТУРА І БУДІВНИЦТВО ЕГЕЙСЬКОГО (КРІТО-МІКЕНСЬКОГО) СВІТУ	79
4.1. Передумови і характер архітектурної діяльності	79
4.2. Троянська архітектура	81
4.3. Архітектура Криту	83
4.4. Архітектура материкової Греції	87
5. АРХІТЕКТУРА І БУДІВНИЦТВО СТАРОДАВНЬОЇ ГРЕЦІЇ	93
5.1. Передумови і характер архітектурної діяльності	93

5.2. Архітектура гомерівського періоду (1200...750 рр. до н.е.).....	98
5.3. Архітектура архаїчного періоду (700...600 рр. до н. е.)	100
5.4. Архітектура класичного періоду (500...338 рр. до н. е.)	106
5.5. Архітектура доби еллінізму (337...27 рр. до н. е.)	116
5.6. Стильові особливості архітектури Стародавньої Греції.....	120
6. АРХІТЕКТУРА І БУДІВНИЦТВО СТАРОДАВНЬОГО РИМУ	122
6.1. Передумови і характер архітектурної діяльності	122
6.2. Архітектура республіканського періоду (509...27 рр. до н. е.)	131
6.3. Архітектура імператорського періоду (27 рр. до н. е.... 476 р. н. е.)	142
6.4. Стильові особливості архітектури Стародавнього Риму	166
7. АРХІТЕКТУРА І БУДІВНИЦТВО ВІЗАНТІЇ	169
7.1. Передумови і характер архітектурної діяльності	169
7.2. Будівельна техніка	170
7.3. Архітектура ранньовізантійського періоду (330...685 рр.)	173
7.4. Храм Св. Софії в Константинополі	178
7.5. Архітектура середньо- і пізньовізантійського періодів (717...1453 рр.).....	182
8. РАННЬОХРИСТІЯНСЬКА ТА РОМАНСЬКА АРХІТЕКТУРА І БУДІВНИЦТВО	192
8.1. Ранньохристиянська архітектура	192
8.2. Романська архітектура, характер архітектурної діяльності	197
8.3. Архітектура протороманського періоду (кінець V – X ст.).....	203
8.4. Пізньороманська архітектура (XI – XIII ст.).....	205
8.5. Арабська архітектура Піренейського півострова.....	224
9. АРХІТЕКТУРА І БУДІВНИЦТВО ГОТИКИ	236
9.1. Історично-соціальні умови	236
9.2. Розвиток містобудування	237
9.3. Просторово-планувальні та конструктивні рішення	244
9.4. Будівлі та споруди періоду готики	248
9.4.1. Готична архітектура Франції	248
9.4.2. Готична архітектура Англії	258
9.4.3. Готична архітектура Німеччини	263
9.4.4. Готична архітектура середньоевропейських держав	265
9.4.5. Цегляна готика	270
10. АРХІТЕКТУРА І БУДІВНИЦТВО ВІДРОДЖЕННЯ	273
10.1. Історичні умови	273
10.2. Будівельна техніка	275
10.3. Містобудування	277
10.4. Архітектурно-художні особливості	279
10.5. Архітектура раннього ренесансу (1420...1500 рр.).....	279
10.6. Архітектура високого і пізнього ренесансу (1500...1580 рр.).....	287

11. АРХІТЕКТУРА І БУДІВНИЦТВО БАРОКО	299
11.1. Історичні та естетичні передумови	299
11.2. Конструкції та містобудування	301
11.3. Архітектура будівель та споруд	305
11.3.1. Архітектура бароко в Італії	305
11.3.2. Архітектура бароко в Іспанії	312
11.3.3. Колоніальна архітектура країн Латинської Америки	318
11.3.4. Архітектура бароко в Німеччині	322
11.3.5. Архітектура бароко в Росії	330
12. АРХІТЕКТУРА І БУДІВНИЦТВО КЛАСИЦИЗМУ	341
12.1. Історичні та архітектурно-технічні умови	341
12.2. Архітектура будівель та споруд	342
12.2.1. Архітектура класицизму в Англії	342
12.2.2. Архітектура класицизму у Франції	346
12.2.3. Світова архітектура класицизму	357
13. АРХІТЕКТУРА І БУДІВНИЦТВО ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ ст.	372
13.1. Передумови і характер архітектурної діяльності	372
13.2. Розвиток будівельної техніки і науки	374
13.3. Архітектура історичних стилів і еkleктика	384
13.4. Раціоналізм в архітектурі громадських будівель	389
13.5. Архітектура модерну	397
13.6. «Прогресивна архітектура» (профункціоналізм)	411
13.7. Стильові особливості другої половини ХІХ – початку ХХ ст.	419
14. АРХІТЕКТУРА І БУДІВНИЦТВО ХХ ст., 1915...1970-х років	426
14.1. Передумови і характер архітектурної діяльності	426
14.2. Розвиток будівельної техніки і науки	437
14.3. Архітектура країн Європи і США 1920...1930-х років	457
14.4. Архітектура СРСР 1917...1960 років	475
14.5. Архітектура країн Європи і США 1950...1960 років	491
14.6. Стильові особливості архітектури ХХ ст., 1915...1970 рр.	519
15. АРХІТЕКТУРА І БУДІВНИЦТВО ХХ – ХХІ ст., 1970...2015-х років	524
15.1. Передумови і характер архітектурної діяльності	524
15.2. Розвиток будівельної техніки і науки	528
15.2.1. Висота	528
15.2.2. Довжина	542
15.2.3. Поверхні покриттів	549
15.3. Сучасна архітектура	559
15.3.1. Хай-тек і неоекспресіонізм 1970...2010-х років	559
15.3.2. «Антиархітектура» і «дзеркальна архітектура» 1970...2010-х років	576

15.3.3. Постмодернізм 1970...1990-х років і його напрями.	
Популістська архітектура	588
15.3.4. Деконструктивізм 1980...2010-х років	601
15.3.5. Неоавангардизм 1980...2010-х років	620
15.3.6. Неомодернізм 1980...2010-х років	629
15.3.7. Мінімалізм 1990...2010-х років	639
15.3.8. Постметаболізм і авторська архітектура 1990...2010-х років	648
15.3.9. Екологічна архітектура 1990...2010-х років	659
15.4. Стильові особливості архітектури 1970...2015 рр.	666
16. АРХІТЕКТУРА І БУДІВНИЦТВО УКРАЇНИ	668
16.1. Будівництво дохристиянської доби	668
16.2. Час Київської Русі (IX – перша половина XIII ст.)	674
16.3. Час оборонного будівництва і готичної архітектури (XIII – XV ст.)	690
16.4. Період Ренесансу (XVI – початок XVII ст.)	701
16.5. Народна дерев'яна архітектура	708
16.6. Період бароко (друга половина XVII – XVIII ст.)	718
16.7. Період історичних стилів (XIX сторіччя)	742
16.8. Час пошуків (початок XX сторіччя)	758
16.9. Період конструктивізму (1920...1934 рр.)	765
16.10. Неокласицизм (1935...1955 рр.)	774
16.11. Сучасна архітектура (1956...2015 рр.)	783
ПІСЛЯМОВА	803
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	808
ЗМІСТ	809

ПЛОСКИЙ ВІТАЛІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ

Завідувач кафедри архітектурних конструкцій, проректор з наукової роботи та міжнародних зв'язків Київського національного університету будівництва і архітектури, доктор технічних наук, професор.

Академік Академії наук вищої освіти України та Академії будівництва України (відділення будівельної механіки та будівельної фізики).

Народився в 1957 році в м. Городня Чернігівської обл. Після закінчення будівельного факультету УШВГ (м. Рівне) направлений на стажування в КІБІ (тепер – КНУБА), де й працює дотепер, пройшовши шлях від молодшого наукового співробітника до завідувача кафедри.

Досвідчений педагог. Викладає курси «Архітектура будівель і споруд», «Основи проектування», «Комп'ютерні технології проектування», «Основи наукових досліджень» та інші.

Автор понад 190 наукових і науково-методичних робіт, присвячених розробці та дослідженню геометричних моделей просторових конструкцій та опису складних фізичних процесів, створенню методологічних основ сучасної прикладної геометрії та графічних технологій проектування, дослідженню проблем технічної естетики, системному дослідженню проблем енергоефективності в архітектурі та будівництві.

Підготував 1 доктора та 7 кандидатів наук. Голова докторської спеціалізованої вченої ради в КНУБА, організатор та науковий керівник науково-дослідної лабораторії з дослідження проблем енергоефективності в будівництві та архітектурі «Енергоцентр-КНУБА». Ініціатор проведення в Університеті щорічних міжнародних науково-практичних конференцій «Інтегровані енергоефективні технології в архітектурі та будівництві» («ЕНЕРГОІНТЕГРАЦІЯ»).

ГЕТУН ГАЛИНА В'ЯЧЕСЛАВІВНА

Доцент кафедри архітектурних конструкцій Київського національного університету будівництва і архітектури, кандидат технічних наук, академік Академії будівництва України (відділення індустріального і житлового будівництва).

Народилася в 1953 році в м. Києві. У 1975 році закінчила будівельний факультет за спеціальністю «Промислове і цивільне будівництво» Київського інженерно-будівельного інституту (нині КНУБА). З 1975 по 1978 рік працювала інженером і старшим інженером в інституті «Діпрохіммаш».

У 1981 році закінчила аспірантуру кафедри залізобетонних і кам'яних конструкцій, в 1983 році захистила дисертацію за спеціальністю «Будівельні конструкції». З 1986 року працювала асистентом, а з 1990 року і донині – доцентом кафедри архітектурних конструкцій КНУБА.

Володіє високим професійним рівнем педагогічної майстерності та великим практичним досвідом. Протягом тридцяти років викладає дисципліни «Архітектура будівель і споруд», «Основи архітектури будівель і споруд», «Спецкурс» і «Дисципліну цільового призначення» на будівельному факультеті для спеціальності «Промислове і цивільне будівництво». За плідну роботу з обдарованою студентською молоддю нагороджена «Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України» та нагрудним знаком «Відмінник освіти України».

Є автором понад 120-ти наукових праць і навчально-методичних видань, зокрема навчальних посібників для вузів з грифом МОНУ «Проектування сталевобетонних конструкцій» (1989), «Основи проектування промислових будівель» (2003), «Багатоповерхові каркасно-монолітні житлові будинки» (2005), підручника «Архітектура будівель та споруд. Книга 1. Основи проектування» (2011) і (2012), і Книга 2 «Житлові будинки» (2014) і (2015). Нагороджена медалью лауреата премії ім. академіка М. С. Буднікова у 2012 р. за підручник «Архітектура будівель і споруд. Книга 1. Основи проектування».

ВІРОЦЬКИЙ ВОЛОДИМИР ДЕНИСОВИЧ

Доцент кафедри архітектурних конструкцій Київського національного університету будівництва і архітектури, кандидат технічних наук.

Народився в 1937 році у м. Києві в родині архітекторів. У 1964 році закінчив будівельний факультет за спеціальністю «Промислове і цивільне будівництво» Київського інженерно-будівельного інституту (нині КНУБА) і отримав фах інженер-будівельник.

Працював понад 20 років у Науково-дослідному інституті будівельних конструкцій спочатку в системі Академії будівництва і архітектури УРСР, потім Держбуду СРСР, автор понад 100 наукових праць у галузі конструктивних систем будівель і залізобетонних конструкцій. З 1985 року працює в КІСІ (КНУБА), зараз на посаді доцента. Протягом тридцяти років викладає дисципліни «Архітектура будівель та споруд», «Основи архітектури будівель і споруд» і «Спецкурс» на будівельному факультеті для спеціальності «Промислове та цивільне будівництво». Володіє високим професійним рівнем педагогічної майстерності та великим практичним досвідом.

З 1990 року опублікував у періодичній пресі понад 40 статей, присвячених пам'яткам архітектури України та українському краєзнавству. За Державною програмою випуску соціально значущих видань у серії «Національні святині України» видав книжки: «Храми Чернігова» (1998 р.), «Монастирі і храми землі сіверської» (1999 р.) та «Гетьманська столиця Батурин» (2008 р.) – останні дві зі співавторами.